

E RAMOSI KONVENCIJA VAŠ ARAKHAIPE E NACIONALNUNE MINORITENGO

E raštre ðenutna e Konsiljese Evropako thaj e aver raštre telahramutna kal Ramose konvecijako;

Ićarindoj kaj si o resipe e Konsiljese Evropako te realizil majbaro jekhipe maškar e ðenutna bašo arakhavipe thaj realizipe e idealesko thaj ćikatimata save anglamothon khetano kuštikutnipe;

Ićarindoj kaj si jekh katar o ćhand savesa kal resimasa šajil te gatisavol arakhajpe thaj majlundē realizipe e manušendē hakajengo thaj fundune mukljipengo;

Ano mandipe te nakhaven e Deklaracija šefonendi e raštrenđi thaj thagaruna e raštrenđe ðenutna e Konsiljese Evropako andini ano Beć 9. oktombre 1993;

Pratsavune kaj ano ramo pire teritorijengo araćen aćhipe e nacionalnune minoritengo;

Ićarindoj kaj e balvaljune anglairimate ane evropaci istorija sikade kaj si o arakhajpe e nacionalnune minoritengo katar o klidino samalipe vaš stabilipe, demokratikano siguripe thaj nihšab pe kava kontinenti;

Ićarindoj kaj o pluralistikano thaj ćacuno demokratikano amaljipe trubul na numa te paćivaljil etnikano, kulturako, ćhibako thaj paćamasko identiteti sarsavone perutnesko e nacionalnune minoritesko, aj vi te ćerol trubune šarte save ljese ćeren šajune te mothon, araćen thaj bararen godo identiteti;

Ićarindoj kaj si ćeripe klimako e tolerancijako thaj dijalogosko prekaltrubune kaj ta te ćerdol šajune kaj o kulturako savotanipe avol hhajing thaj ćerutno, na uladimata, aj barvardipe vaš sarsavo amaljipe;

Ićarindoj kaj realizipe tolerantnune thaj prosperitetnuni Evropa ni umblavdol numa katar o kupatećeripe maškar e raštre aj mandol prekalhudutuno kupatećeripe maškar e lokalnune thaj e regionalnune organore bi globako pe kuštetuta thaj teritorijaluno integriteto sarsave raštrako;

Sitoj ano dićhipe e Konvencija katar o arakhajpe e manušikane hakajengo thaj fundune mukljipengo thaj averune protokolare;

Sitoj ano dićhipe ćhinavdipe ano dićhipe arakhajmasko e nacionalnune minoritengo ane konvencije thaj deklaracije e Jekhutne nacijenje thaj e dokumentore Konferencijaće katar e evropako siguripe thaj kupatećeripe, uladune ano Dokumenti andar o Kopenhagen katar o 29. juni 1990;

Ćhinavdine te ćacaven e ćikatimata save trubul te paćavisavon thaj e uđiljimata save andar ljende ikljen ano resipe sigurimasko ane raštre ðenutna thaj aver raštre save šajin te ćerdon ðenutna kal instrumentesko, efikasune arakhajmate e nacionalnune minoritende thaj e hakaja thaj e mukljipena e perutnende gode minoritende, ano ramo thagarimasko e hakajengo, paćavindoj o teritorijaluno integriteti thaj nacionalnuno umblavdipe e raštrengo;

Gatune kaj e ćikatimata ljiparde an kaj Konvencija nakhavdon dromal e nacionalnune kanunedinutnimasko thaj trubune politike e thagarutnande;

Ljijepe kan katar o avuno:

O kotor I

Artikulo 1.

Arakhajpe e nacionalnune minoritengo thaj e hakajengo thaj e mukljipengo e perutnende gode minoritende phandino si kotor e maškarthemutne arakhajmasko e manušendē hakajengo thaj sar gasavi perol ane umaljine e maškarthemutne kupatećerimasko.

Artikulo 2.

E paragrafore kal ramosse konvencijako nakhavdonpe ano lačo napi, ano ođi ljindipekanesko thaj tolerancijako thaj ano phandipe e čikatenca lačhepašimase, amaljikane uđiljimata thaj kupatečeripe maškar e raštre.

Artikulo 3.

1. Sarsavo perutno e nacionalnune minoritesko silje hakaj kaj mukljune te alol kaj mamuj ljesto te araxhadon ja te na araxhadon sar gasavo thaj ni ka avol ane bilači pozita bašo gasavo čhinvdipe ja čeripe e hakajengo phandine vaš godo čhinvdipe.
2. E perutne nacionalnune minoritende šajin te čeren gode hakaja thaj hačaren e mukljipena save inkljen andar e čikatimata sainčarde an kaj ramosi konvencija, korkorrune ja ane khetani e averenca.

O kotor II

Artikulo 4.

1. E đenutna uđiljinpe te garantin e perutnende e nacionalnune minoritende barabaripe anglal o kanuni thaj jekhuno kanunesko araxhajpe. An godo gnd čhinvdini si fiže savi diskriminacija po fundo e perutnimasko e nacionalnune minoritese.
2. E đenutna uđiljinpe te ljen(anen), kaj si goda trubune, trubujimase napore vaš anglaljipe, ane sa umaljina e ekonomikane, socijalnune, politikane thaj kulturače đuvdimase, pherde efektivune barabarimase maškar perutne e nacionalnune minoritese thaj godoljende save peren e butimase. An godo dičhipe ka angljisavol hesapo katar e uladune šartore e perutnende e nacionalnune minoritende.
3. E napore ande phandine e paragrafosa 2. ni hačardon aktosa e diskriminacijako.

Artikulo 5.

1. E đenutna uđiljinpe te anglaljisaren e šartore trubune vaš inčardipe thaj barardipe kulturako e perutnende e nacionalnune minoritende thaj araxhajpe prekaltrubune elementengo ljende identitesko; goda va pačapesko, čhibako, tradicijako thaj kulturače kuštikopesko.
2. Bi zianđako pe napore anglaljindine ano ramo pire buhljune politikako e integracijako, e đenutna ka inčardon katar e politike ja praktike dogrone karing e asimilacija perutnendi e nacionalnune minoritendi turlus ljende kamimasko thaj araxhavindoj ljen katar e sarsavi akcija dogruni karing gasavi asimilacija.

Artikulo 6.

1. E đenutna ka đungaven ođi tolerancijako thaj maškarkulturako dijologo thaj ka anglalljol efikasune napore vaš anglaljipe e uđiljimase pačivaljimasko thaj ljindipekanesko thaj kupatečerimasko maškar e sa manuša save đuvdisaren pe ljendi teritorija, bi samako pe ljengo etnikano, kulturako, čhibako ja pačamasko identiteto, uladune ane umaljin e sičopesi, kulturači thaj medijendi.
2. E đenutna uđiljinpe te anglalljen trubujimase napore araxhajmase e đenende čhutine darajmase ja diskriminacijače, dušmanlukose ja zorimase bašo piro etnikano, kulturako, čhibako ja pačajmasko identiteto.

Artikulo 7.

E denutna ka araĉhen paĉivaljipe hakajengo sarsavone perutnesko e nacionalnune minoritese vaŝ mukljipe e nihŝabese ĉidimasko, mukljipe amaljimasko, mukljipe vaĉarimasko thaj mukljipe gndimasko, mincomasko thaj religijako.

Artikulo 8.

E denutna udiĵinpe kaj ĉaĉune sarsavone perutnese e nacionalnune minoritese te den hakaj kaj mukljune sikavol piro paĉape ja paĉamase paĉajmata thaj te fundosarol paĉamase institucije, organizacije thaj ĉidipena.

Artikulo 9.

1. E denutna udiĵinpe kaj ĉaĉune kaj hakaj sarsavone perutnesko e nacionalnune minoritese po mukljipe sikavimasko astarol mukljipe paĉamasko thaj ljimasko thaj dinimasko e informacijengo thaj idejengo, pe ĉhib e minoritese, bi aĉhavimasko katar e rig barederendi thaj bi samako pe hudutore. E denutna ka araĉhen, ano ramo pire juridikane sistemonde, kaj e perutne e nacionalnune minoritende siljen paŝipe e vastuŝejende e publikune informimasko bi diskriminacijako.
2. O paragrafi 1. ni aĉhavol e denutnan te roden mukljaripe, bi diskriminacijako thaj po fundo e objektivune kriterijumengo vaŝ emitipe e radio thaj TV emisijengo ja putaripe kinematografijaĉe anglaljinutnengo (firmengo)
3. E denutna ni ka aĉhaven nevljardipe thaj labaripe e ŝtampimase vastuŝejengo e publikune informimasko katar e rig perutnendi e nacionalnune minoritendi. Ane kanunese ramore vaŝ radio thaj televizijaĉe emisije, ka araĉhol sode si god goda ŝajune, a ljindoj ane sama e paragrafore inĉardimase 1, kaj e perutne e nacionalnune minoritende siljen ŝajipe te nevljaren thaj labaren pire vastuŝeja e publikune informimase.
4. Ano ramo pire juridikane sistemonde, e denutna ka ljen(anen) adekvatune napore kaj e perutnende e nacionalnune minoritende loĉaren paŝipe vastuŝejende e publikune informimase thaj ano resipe telalzurarimasko e tolerancijako thaj ŝajisardipe kulturnune pluralizmesko.

Artikulo 10.

1. E denutna udiĵinpe te ĉaĉaven o hakaj sarsavone perutnesko e nacionalnune minoritese po labaripe, mukljune thaj bi aĉhavimasko, pire ĉhibako, privatune thaj publikune, mujalje thaj hramondune.
2. Ane umaljina save si tradicionalune ja ano baro diĉdo thanardine e perutnende e nacionalnune minoritende, sode gode perutne goda roden, thaj kana goda mandipe si irisarune ĉaĉune trubumase, e denutna ka ĉeren te araĉhen sode goda si ŝajune, e ŝarte save ka ma ŝajisaren kaj e ĉhib e minoritesi te labarelpe ane relacije maŝkar gode perutne thaj organore direkcijaĉe.
3. E denutna udiĵinpe te garantin hakaj sarsavone perutnesko e nacionalnune minoritese te avol sigo đangljardo, pe ĉhib savi ljol kan, katar e motivore phangljimase thaj katar e natura thaj motivore davimase turlus ljeste thaj te araĉholpe pe godi ĉhib, te si trubune, uzal bipoĉinimasko maŝutipe e nakhavutnesko.

Artikulo 11.

1. E denutna udiĵinpe te ĉaĉaven o hakaj sarsavone perutnesko e nacionalnune minoritese te labarol piro anglaalav thaj alav (patronimore) pe ĉhib e minoritese thaj hakaj pe ljengo akhardino ĉaĉavipe pe modalitatore ĉinade an ljengo juridikano sistemi.

2. E đenutna uđiljinpe te ćacaven o hakaj sarsavone perutnesko e nacionalnune minoritese kaj pe thana dićhine vaš publikipe sikavol e perša, telalhramomata thaj aver informacije e privatune karakterese hramosarde pe ljesi dejikani ćhib.
3. Ane umaljina tradicionalnune thanarde bare đindesa e manušengo save peren e nacionalnune minoritese, e đenutna ka ćeren, ano ramo pire juridikane sistemonde, phandindoj, kaj si goda kamune, kontraktisaren e avere raštrenca, a ljindoj ane sama pire uladune šarte, kaj e tradicionalnune lokalnune akharipena, alava e dromende thaj aver tipografikane perša trubune e publikimase aven hramosarde thaj sikade pe lokalnuni ćhib kana si trubuno mandipe vaš gasave perša.

Artikulo 12.

1. E đenutna ka, kaj si kamune, te anglaljen napore ane umaljini e sićopesi thaj rodimatendi ano resipe đanimasko katar e kultura, istorija, ćhib thaj paćape pire nacionalnune minoritende thaj butimase.
2. Godoljesa phandune e đenutna ka, maškar aver, araćen trubumase šajimata vaš sikavipe e sikavnengo thaj pašipe e ljiljende thaj te loćaren o azbipe maškar e sikamne thaj sikavne e savone khetanengo.
3. E đenutna uđiljinpe te anglaljisaren barabarune šajimata pašimase e sićopese pe sa e nivelore vaš perutne e nacionalnune minoritende.

Artikulo 13.

1. Ano ramo sistemasko e sićopesko, e đenutna ka ćacaven hakaj e perutnende nacionalnune minoritende po fundope thaj angljipe pire privatune institucijengo vaš sićope thaj sikavipe.
2. Ćeripe gode hakajesko ni crdol nisavo finansijako uđiljipe vaš e đenutna.

Artikulo 14.

1. E đenutna uđiljinpe te ćacaven o hakaj sarsavone perutnesko e nacionalnune minoritese te sićol piri ćhib e minoritesi.
2. Ane umaljina save si tradicionalnune ja ano majbaro đindo thanardine e perutnenca e nacionalnune minoritende, te si trubune mandimata, e đenutna ka ćeren te araćen, sode god goda si šajune thaj ano ramo pire sićimase sistemonde, kaj e perutne gode minoritende, siljen trubune šajimata te aven ljen sikavipe pe dejikani ćhib ja pherdino sikavipe pe godi ćhib.
3. O paragrafi 2. akalje artikulosko ka nakhavdol bi ziandako po sikavipe e akhardine ćhibako ja sikavimasko pe godi ćhib.

Artikulo 15.

E đenutna ka ćeren prekaltrubune šarte vaš efikasuno ljipe e perutnengo e nacionalnune minoritengo ane kulturako, amaljikano thaj ekonomikano đuvdipe thaj publikune buća, uladune godola save si ljenca phandine.

Artikulo 16.

E đenutna ka aćhavdon katar e napore save paruvisaren relacija e thanutnendi ane umaljina thanarde perutnenca e nacionalnune minoritende a siljen vaš resipe tanđarimasko e hakajengo thaj mekljipengo save ikljen andar e ćikatimata inćarde an kaj ramosi konvencija.

Artikulo 17.

1. E đenutna uđiljinpe te na aćhaven o hakaj e perutnende e nacionalnune minoritengo te fundosaren thaj inćaren mukljune thaj nihšabese azbimate prekal o huduti e denenca

save kanune bešen ane aver raštre, uladune godoljenca savenca siljen khetano etnikano, kulturako, čhibako ja pačamasko identiteto ja khetano kulturako kuštikope.

2. E đenutna uđiljinpe te na phađen o hakaj e perutnende e nacionalnune minoritengo te ljen ljipe ane bući e bithagarune organizacijengo, sar po nacionalnuno geja vi po maškarmutno plano.

Artikulo 18.

1. E đenutna kontraktutna ka aračhen te phanden, kaj si trubune, bilateralune thaj multilateralune ljindipekana e avere raštrenca, uladune e pašunenca, bašo siguripe arakhajmasko e perutnengo e nacionalnune minoritengo save si ano phućipe.
2. Kaj si goda trubune e đenutna ka anglaljen napore vaš zuraripe prekalhudutese kupatećerimasko.

Artikulo 19.

E đenutna uđiljinpe te paćivaljin thaj te nakhaven e ćikatimata sainćarde an kaja ramesi konvencija thaj kaj si trubune, ćhuton numa godola tandarimata, restrikcije ja ćhinvdimata ćhinadine maškarmutne juridikane instrumentenca uladune Konvencijasa katar o arakhajpe e manuškane hakajengo thaj fundune mukljipengo, ano napi an savo si katar o mandaipе vaš hakaja thaj mukljipena save ikljen andar e ljiparde ćikatimata.

O kotor III.

Artikulo 20.

Ano ćeripe hakajengo thaj mukljipengo save ikljen andar e ćikatimata sainćarde an kaj ramesi konvencija, sarsavo perutno e nacionalnune minoritesko ka paćivaljisarol o nacionalnuno kanunidinipe thaj e hakaja averende, uladune e perutnende majbutune ja aver nacionalnune minoritende.

Artikulo 21.

Khanći andar kaja ramosi konvencija ni ka nakhavdol geja kaj šajil te mandail hakaj po anglaljindipe bućengo ja ćeripese kotorengo turlusune fundune ćikatende e maškarmutne hakajesko, a uladune e biumblavde barabarimasko, teritorijalnune integritetese thaj politikaće biumblavdimase e raštrenge.

Artikulo 22.

Khanći an kaja ramosi konvencija ni ka nakhavdol sar tandaripe ja ćhinvdipe fije savese manušese hakajesko ja fundune mukljipengo save šajin te aven arakhadine kanunenca fije save rigaće đenutnako ja khajekh avere ljindipekanesa savi telalhramosarda.

Artikulo 23.

E hakaja thaj e mukljimatata save inkljen andar e ćikatimata sainćarde an kaja ramosi konvencija an goda napi an savo si vastušej trubune paragrafesko ane Konvencija vaš arakhajpe e manuškane hakajengo thaj fundune mukljimatengo ja ane protokolare save si lasa, ka inćardolpe kaj si ano phandipe ljende paragrafenca.

O kotor IV.

Artikulo 24.

1. O Komiteti e ministrenge e Konsiljese Evropako ka vardil sar e đenutna nakhaven kaja ramosi konvencija.

2. E ġenutna save naj ġenutna e Konsiljese Evropako ka ljen ljipe ane mehanizmore laċe nakhavimase telal e šartore save ka ċhinavdon.

Artikulo 25.

1. Ano ċhinado vakti katar jekh berš ġive katar o nakhavdipe kal ramosse konvencijako pe zor ane relacija pe ġenutna, voj ka biċhaljol e Generalno sekretarese e Konsiljese Evropako pherdi informacija katar e kanunesedinimata thaj aver napore anglaljindine ano resipe nakhavdimasko e ċikatengo ċhinadune an kaj ramosi konvencija.
2. Pala goda, sarsavi ġenutni ka biċhaljol e Generalno sekretarese periodikane thaj kana god o Komiteti e ministrengo goda rodol, majinċune informacije katar o mandaipe vaš nakhavdipe kal ramosse konvencijako.
3. O Generalno sekretari ka biċhaljol e Komitetese ministrengo informacije biċhalde telal e paragrafore kal artikuloše.

Artikulo 26.

1. Ano suro notimasko e adekvatnimasko e napongo anglaljindine katar e rig e ġenutnanġi bašo realizipe e ċikatengo ċhinadune an kaj ramosi konvencija, e Komitetese ministrone ka mašutil o Phurederipedinutno komiteti, kase ġene ka aven pinġarde ekspertore ane umaljin arakhajmasi e nacionalnune minoritendi.
2. Formiripe e Phurederipesedinutnese komitetesko thaj ljesko buċarutnari ka ċhinavol o Komiteti e ministrengo ano ċhinado vakti katar jekh berš ġive katar o nakhavdipe pe zor kal ramosse konvencijako.

O kotor V.

Artikulo 27.

Kaja ramosi konvencija putardi si vaš telalhramope vaš sa e raštre ġenutna e Konsiljese Evropako. ġi ko ġive kana e Konvencija nakhavdol pe zor, putardi si vaš telalhramope vi sa e aver raštrende save akharol o Komiteti e ministrengo. Voj perol ratifikacijaċe, aċhimasko pe goda ja ċaċavdimasko. E instrumentore katar e ratifikacija, aċhimasko pe goda ja ċaċavdimasko deponinpe ko Generalno sekretari e Konsiljese Evropako.

Artikulo 28.

1. Kaja ramosi konvencija naċhol pe zor angluno ġive ano ċhon po ikljipe katar e trin ċhona katar o ġive kana dešduj raštre ġenutna e Konsiljese e Evropako mothon aċhipe pe goda kaj te uġiljinpe konvencijasa ano phandipe paragrafengo e artikuloše 27.
2. Ano diċhipe e raštrako ġenutni savi pala goda mothol gatipe kaj lasa te uġiljilpe, e Ramosi konvencija naċhol pe zor angluno ġive ano ċhon palo ikljipe e periodesko katar e trin ċhona katar o ġive deponimasko e instrumentengo katar o ratifikipe, aċhipe pe goda ja ċaċavdipe.

Artikulo 29.

1. Palo naxhljipe pe zor kal ramosse konvencijako thaj palo phurederipe e raštrengo ġenutna, o Komiteti ministrengo e Konsiljese Evropako šajil te akharol po ċhutipe ane Konvencija, majbutune ċhinadunasa(prasavutnasa) phandune e artikuloša 20. d. Statutosko e Evropako sarsavi raštra naġenutni e Konsiljese Evropako, savi vi te si akhardini te telalhramol, phandune e paragrafenca e artikuloše 27, vaġe goda ni ċerda thaj sarsavi aver raštra naġenutni.

2. Ano phandipe pe sarsavi raštra savi pašol, e Ramosi konvencija načhol pe zor angluno ðive ano čhon savo avol po ikljipe e periodesko katar e trin čhona deponimase e instrumentengo katar o čhutipe ko Generalno sekretari e Konsiljese Evropako.

Artikulo 30.

1. Sarsavi raštra šajil ano vakti e telalhramomasko ja ano suro deponimasko e instrumentengo katar e ratifikacija, ačhimasko pe goda, čáčavdimasko ja čhutipe, te čhinavol e teritorija ja teritorije vaš kase si e maškarthemutne relacije uđiljime pe save nakhavdol kaja ramosi konvencija.
2. Sarsavi raštra šajil an fije savo aver vakti, deklarata bičhaldi e Generalno sekretarese e Konsiljese Evropako te buhljarol o nakhavipe kal ramosi konvencijako pe khajekh aver teritorija ljipardi ane deklarata. Ane relacija pe godi teritorija e Ramosi konvencija ka načhol pe zor angluno ðive ano čhon palo ikljipe e periodesko katar e trin čhona katar o ðive e ljindimasko gode deklaratako katar e rig e Generalno sekretaresi.
3. Sarsavi deklarata dindi po anglagoda paragrafi šajilpe, ane relacija pe teritorija čhinađini ane deklarata, te crdolpe notifikacijasa e Generalne sekretarese. O crdipe nakhavdol pe zor angluno ðive ano čhon palo ikljipe e periodesko katar e trin čhona katar o ðive e ljindimasko gode notifikacijako katar e rig e Generalno sekretaresi.

Artikulo 31.

1. Sarsavi đenutni šaj te čhinavol kaja ramosi konvencija an sarsavo vakti dromal notifikacijako e Generalno sekretarese e Konsiljese Evropako.
2. Godo čhinavipe načhol pe zor angluno ðive ano čhon savo avol po ikljipe e periodesko katar e šov čhon katar o ðive e ljindimasko e notifikacijako katar e rig e Generalno sekretaresi.

Artikulo 32.

O Generalno sekretari e Konsiljese Evropako ka đangljarol e raštre đenutna e Konsiljese, e avera phuva telalhramosarutna, thaj sarsavi raštra savi pašilji kal ramosi konvencijaće, katar o:

- a) sarsavo telalhramope;
- b) deponovipe e krisose instrumentosko katar e ratifikacija, ačhipe pe goda, čáčavdipe ja pašipe(čhutipe);
- c) sarsavone datumose e nakhavdimasko kal ramosi konvencijako pe zor phandune e artikulenca 28, 29. thaj 30;
- d) sarsavo aver akti, đangljarimasko ja hramomasko pindaripe ano phandipe kal ramosi konvencijasa.

Čáčavindoj o anglaluno, telje e telalhramosarde, trubune vaš goda pherdozurarde, telalhramosarde kaja ramosi konvencija.

Čerdino ano Strasbourg-o, kal 1. ðivese e februaresko 1995. berše, pe angljikani thaj francikani, geja kaj solduj tekstore si autentikane an jekh egzemplari savo deponilpe ane arhive e Konsiljese Evropako. O Generalno sekretari e Konsiljese Evropako ka bičhaljol e čáčavdime kopije sarsavone raštraće đenutni e Konsiljese Evropako thaj sarsavone raštraće akhardini te telalhramol kaj ramosi konvencija ja te pašol laće.